

КОМІТЕТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
з питань організації державної влади, місцевого
самоврядування, регіонального розвитку та
містобудування

Паперова копія
електронного документа

Посадовим особам

вул. М. Грушевського, 5, м. Київ, 01008, www.rada.gov.ua

Тчанська Х 10.20 03.10
Усата С.

Южноукраїнському міському голові
Вознесенського району
Миколаївської області

ОНУФРІЄНКУ В.В.

Для реагування відповідно до
розподілу обов'язків між комітетами
Міський голова
« 02 » 10 20

Шановний Валерію Васильовичу!

На виконання доручення Голови Верховної Ради України Р. Стефанчука у Комітеті Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування розглянуто повторний лист виконавчого комітету Южноукраїнської міської ради щодо перейменування міста Южноукраїнськ Вознесенського району Миколаївської області та повідомляється таке.

Верховною Радою України 21 березня 2023 року прийнято Закон України № 3005-ІХ «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» (далі – Закон), яким на законодавчому рівні закріплено правові засади засудження російської імперської політики в Україні, встановлено правові основи заборони пропаганди російської імперської політики, використання її символіки, визначено порядок деколонізації топонімії.

Відповідно до пункту 7 статті 8 Закону органам місцевого самоврядування, військовим адміністраціям, військово-цивільним адміністраціям у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом у встановленому законодавством порядку доручено провести консультації з громадськістю та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо перейменування населених пунктів, районів, назви яких містять символіку російської імперської політики або присвячені особам/подіям, визначеним пунктом 6 цієї статті.

Інформуємо, що 29 листопада 2023 року у відповідності до положень частини другої статті 6 Закону Експертною комісією Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону було підготовлено фаховий висновок, яким визначено, що назва міста Южноукраїнськ Вознесенського району Миколаївської області як така, що пов'язана з реалізацією російської імперської політики, зокрема її складником – русифікацією, відповідно до підпункту «є» пункту 4 частини першої статті 2 Закону, належить до символіки російської імперської політики.

8 січня 2024 року до Комітету надійшов лист виконавчого комітету Южноукраїнської міської ради Вознесенського району Миколаївської області з проханням перейменувати місто Южноукраїнськ на місто Південноукраїнськ.

02
10 24
848/01-34/23

Разом з тим, у листі зазначалося, що Южноукраїнська міська рада не прийняла відповідного рішення щодо перейменування.

Доводимо до відома, що відповідно до пункту 41 частини першої статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» виключно на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради вирішуються питання щодо прийняття рішень з питань адміністративно-територіального устрою в межах і порядку, визначених цим та іншими законами.

Пунктом 8 статті 8 Закону встановлено, що Верховна Рада України у тримісячний строк, який обчислюється з дня закінчення строку, визначеного пунктом 7 цієї статті, приймає рішення про перейменування населених пунктів та районів, назви яких містять символіку російської імперської політики або присвячені особам/подіям, визначеним пунктом 6 цієї статті, з урахуванням пропозицій, поданих органами місцевого самоврядування, військовими адміністраціями населених пунктів, військово-цивільними адміністраціями населених пунктів, Кабінету Міністрів України та рекомендацій центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу. У разі якщо протягом строку, встановленого пунктом 7 цієї статті, пропозиції щодо перейменування населених пунктів та районів, назви яких містять символіку російської імперської політики або присвячені особам/подіям, визначеним пунктом 6 цієї статті, не подані до Верховної Ради України, відповідне рішення про перейменування таких населених пунктів та районів приймається Верховною Радою України на підставі рекомендацій центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу.

З огляду на зазначене, 20 лютого 2024 року до Комітету надійшов лист Українського інституту національної пам'яті із рекомендацією перейменувати місто Южноукраїнськ на місто Гард.

Комітет Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування на своєму засіданні 21 лютого 2024 року розглянув питання про перейменування окремих населених пунктів Дніпропетровської та Миколаївської областей, назви яких містять символіку російської імперської політики або не відповідають стандартам державної мови.

За наслідками розгляду Комітет, зокрема, підтримав рекомендацію Українського інституту національної пам'яті щодо перейменування міста Южноукраїнськ Вознесенського району Миколаївської області на місто Гард та доручив народним депутатам України – членам Комітету розробити і внести на розгляд Верховної Ради України відповідний проект Постанови Верховної Ради України.

Також Комітет рекомендував Верховній Раді України відповідно до пункту 29 частини першої статті 85 Конституції України, частини третьої статті 138 Регламенту Верховної Ради України зазначений проект Постанови прийняти в цілому.

На виконання вказаного доручення народні депутати України, члени Комітету внесли на розгляд Парламенту України проект Постанови Верховної Ради України «Про перейменування окремих населених пунктів та районів» (реєстр. №11188). Наразі зазначений проект Постанови очікує розгляду Верховною Радою України.

Крім того інформуємо, що на засіданні Комітету 10 квітня 2024 року народними депутатами України, членами Комітету було підтримано пропозицію Першого заступника Голови Комітету, голови підкомітету з питань деколонізації Р.Лозинського щодо звернення до Українського інституту національної пам'яті стосовно надання інформації про історичне походження назв окремих міст, питання щодо перейменування яких викликало значні суспільні дискусії, зокрема щодо назви міста Южноукраїнськ.

У відповідь на вищевказане звернення 24 квітня 2024 року до Комітету надійшов лист Українського інституту національної пам'яті щодо історичного походження назви міста Южноукраїнськ Вознесенського району Миколаївської області.

За рішенням Комітету зазначений лист оприлюднений у картці проекту Постанови Верховної Ради України «Про перейменування окремих населених пунктів та районів» (реєстр. №11188) на офіційному сайті Парламенту України за наступним посиланням: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/44055>.

Також до Комітету надійшли листи Уповноваженого із захисту державної мови Т.Крем'я та Національної комісії зі стандартів державної мови із позиціями стосовно пропозицій Юженського міського голови Одеського району Одеської області В.Новацького та Южноукраїнського міського голови Вознесенського району Миколаївської області В.Онуфрієнка переглянути ухвалені рішення Комітету та перейменувати місто Южне на місто Південне та місто Южноукраїнськ на місто Південноукраїнськ (*листи додаються*).

Національна комісія зі стандартів державної мови у своєму листі звернула увагу на такі аспекти:

- назва Південноукраїнськ є калькою з російської мови, в українських лінгвістичних та енциклопедичних словниках таке слово не зафіксоване;
- утворений від цієї назви прикметник «південноукраїнський» може спричиняти небажану омонімію;
- проблемним буде утворення й функціонування назв мешканців цих міст: чи то «південноукраїнці», чи то «південноукраїненці», «південноукраїнівці»;
- у разі найменування міста «Південноукраїнськ» на виконання норм частини 2 статті 41 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» в офіційних документах, медіа, картографічних, довідкових, енциклопедичних, навчальних та інших виданнях за допомогою літер російського алфавіту таку назву потрібно писати «Пивдэнноукраинск», й аналогічно, назву міста Південне передавати як «Пивдэннэ».

Уповноважений із захисту державної мови повідомив Комітет, що «з огляду на те, що пропозиції щодо перейменування населених пунктів Южне та

Южноукраїнськ від відповідних органів місцевого самоврядування у встановлені Законом строки не надходили, Комітет, ухвалюючи рішення, керувався рекомендаціями Національної комісії зі стандартів державної мови та Українського інституту національної пам'яті в порядку, визначеному Законом. Відтак, клопотання міських голів про його перегляд не є обґрунтованими».

Принагідно повідомляємо, що на засіданні Комітету 10 червня 2024 року була розглянута пропозиція щодо скасування рішення Комітету від 21 лютого 2024 року в частині перейменування міста Южноукраїнськ Вознесенського району Миколаївської області на місто Гард, яка за наслідками розгляду не була підтримана народними депутатами України – членами Комітету.

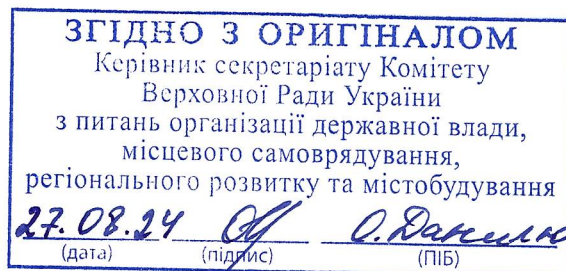
Також інформуємо, що на розгляді Верховної Ради України знаходиться проект Постанови Верховної Ради України «Про перейменування назви міста Южноукраїнська Миколаївської області на Південноукраїнськ» (реєстр. №11236), внесений народним депутатом України А.Чорноморовим.

Додатки: на 7 арк.

З повагою

Голова Комітету

О.ШУЛЯК

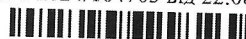
ЕАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Шуляк Олена Олександрівна

Сертифікат: 3FAA9288358EC0030400000F01831008BEDD300

Дійсний до: 26.04.2026 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
04-23/10-2024/184703 від 22.08.2024

1644846

НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ ЗІ СТАНДАРТІВ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ

проспект Берестейський, 10, м. Київ, 01135

Фактична адреса (для листування): Несторівський провулок, 4, м. Київ, 04053

Тел.: (044) 235-00-30, e-mail: info@mova.gov.ua, web: <https://mova.gov.ua>

код згідно з ЄДРПОУ 43510755

Голові Комітету Верховної
Ради України з питань
організації державної влади,
місцевого самоврядування,
регіонального розвитку та
містобудування
Олені ШУЛЯК

Про перейменування

Шановна Олено Олексіївно!

На адресу Національної комісії зі стандартів державної мови (далі – Комісія) надійшов лист від голови підкомітету з питань деколонізації Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування Романа Лозинського від 01.05.2024 № 222д/15-2024/96680 (вх. № 698/24 від 02.05.2024), у якому він повідомляє про звернення міського голови м. Южного та міського голови м. Южноукраїнська з пропозиціями переглянути ухвалені рішення зазначеного Комітету щодо нових назв та підтримати назви Південне і Південноукраїнськ відповідно, а також просить повідомити, чи підтримує Комісія пропозиції згаданих міських голів.

Розглянувши цей лист, Комісія інформує, що відповідно до частини другої статті 43 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» її завданням є збереження та розвиток державної мови через встановлення стандартів державної мови і методів перевіряння рівня володіння державною мовою, необхідного для набуття громадянства чи обіймання визначених законами посад.

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат 58E2D9E7F900307B0400000012BC34006046A400

Підписант Мирончук Олександр Якович

Дійсний з 09.06.2022 0:00:00 по 08.06.2024 23:59:59

НКСДМ

3/815/24 від 14.05.2024

Згідно з пунктом 2 статті 8 Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» Комісія має повноваження надавати висновки щодо відповідності назв населених пунктів стандартам державної мови. Водночас до її повноважень не входить підтримувати чи не підтримувати пропозиції органів місцевого самоврядування.

Відповідно до абзацу четвертого статті 5 Закону України «Про географічні назви» назва, «яка присвоюється географічному об'єкту, повинна відображати найбільш характерні ознаки цього об'єкта, враховувати географічні, історичні, природні та інші умови місцевості, де він розташований, думку населення, яке проживає на цій території, вписуватися в існуючу систему назв цієї території і складатися з мінімальної кількості слів».

Повідомляємо, що на адресу Комісії надходили листи від виконавчого комітету Южноукраїнської міської ради від 04.10.2023 № 12/0234/2458 (вх. № 1533/23 від 13.10.2023), від ініціативної групи «За Гард» від 22.09.2023 (вх. № КО-391 від 22.09.2023), а також депутатське звернення народного депутата України Артема Чорноморова від 19.10.2023 № 332д9/152023/230238 (вх. № 1570/23 від 19.10.2023) та депутатське звернення народного депутата України Галини Васильченко від 14.02.2024 № 319д9/15-2024/33500 (вх. № 270/24 від 14.02.2024) про відповідність запропонованих назв – Південноукраїнськ та Гард – стандартам державної мови. У висновках Комісії було зазначено, що обидві назви відповідають стандартам державної мови (листи від 04.10.2024 № 3/1374/23, від 25.10.2023 № 3/1471/23, від 27.10.2023 № 3/1488/23, від 27.02.2024 № 3/362/24).

У зазначених листах Комісія висловлює застереження щодо того, що назва Південноукраїнськ є калькою з російської мови, і констатує, що в українських лінгвістичних та енциклопедичних словниках таке слово не зафіксоване. Утворений від цієї назви прикметник «південноукраїнський» може спричиняти небажану омонімію, адже в Україні є власні назви, в яких фігурує означення «південноукраїнський», як-от: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (м. Одеса), Південноукраїнська правова група (м. Херсон), Південноукраїнський медичний науковий журнал (м. Одеса), Південноукраїнський Медіа Холдинг (м. Херсон), Громадська організація «Південноукраїнський інститут психології, психотерапії і управління» (м. Одеса) тощо.

«Південно...» – це перша частина складних слів, що відповідає слову «південний», і згідно з параграфом 40 Українського правопису її можна писати разом і з дефісом у складних словах. Ознака «південний, а, е», за даними академічних словників, може стосуватися об'єкта, який «збудований, розміщений і т. ін. на півдні» (Словник української мови (в 11 т., т. 6, с. 378)).

У мовленні зафіксовано вживання саме з таким значенням щодо рукотворних об'єктів: *південне приморське місто, південна полярна станція, південні споруди, південні області* тощо;

Словотвірний потенціал слова «південноукраїнськ» обмежений, бо із значенням «який стосується Південноукраїнська (як міста)» прикметник «південноукраїнський» спричиняє небажану омонімію. Наприклад, у словосполученні «*південноукраїнські школи*» не зрозуміло, чи це школи міста, чи школи південного регіону України, південних областей України тощо.

Стосовно назви населеного пункту «Південне» замість «Южне», то до неї можна застосувати більшість з уже наведених вище аргументів щодо «Південноукраїнська». Формально найменування «Південне» також відповідає нормам сучасної української мови, як і інші запропоновані назви – «Оріяна» та «Порт-Анненталь». Проте застереження можуть стосуватися небажаної омонімії, до якої призводить найменування населених пунктів за ознакою географічного розташування, оскільки на географічній карті України є шість населених пунктів із назвою Південне (UA12080070340098334, UA23080150160040287, UA51040230130077843, UA63120250180073691, UA14020110070026505, UA63120190010022795).

Отже, прикметник «південноукраїнський, а, е» характеризує все, що стосується південних регіонів України, а не лише одного міста; а означення «південний, а, е» уживають для характеристики того, що «збудоване, розміщене і т. ін. на півдні». У разі найменування міста «Південноукраїнськ» на виконання норм частини 2 статті 41 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» в офіційних документах, медіа, картографічних, довідкових, енциклопедичних, навчальних та інших виданнях за допомогою літер російського алфавіту таку назву потрібно писати «Пивдэнноукраинск», й аналогічно, назву міста Південне передавати як «Пивдэннэ». Проблемним буде утворення й функціонування назв мешканців цих міст: чи то «південноукраїнці», чи то «південноукраїненці», чи то «південноукраїнівці» живуть у м. Південноукраїнську або «південці», «південненці», «південяни», «південівці» живуть у м. Південому. Зауважимо, що слово «південці» зафіксоване в академічному Словнику української мови в 11 томах (т. 6, с. 379), а слова «південець», «південка» – у Словнику української мови в 20 томах (т. 12, с. 752) зі значенням «мешканці півдня», що також буде причиною небажаної омонімії.

Натомість слово «гард», засвідчене в Етимологічному словнику української мови (т. 1, с. 473), є словом праслов'янського походження, яке віддавна функціонує в українській мові і репрезентує її південно-східне наріччя. Словотвірний потенціал слова «гард» високий: від нього легко можна утворити прикметник «гардівський, а, е», а також іменники – назви жителів:

«гардівець», «гардівка», «гардівці». Назва «Порт-Анненталь» є, за висновком Українського інституту національної пам'яті, історично зумовленою і має потенціал до утворення відповідних похідних.

Із повагою

Т. в. о. Голови
Національної комісії
зі стандартів державної мови

Олександр МИРОНЧУК

Тамара Сабельникова
(044) 235-00-64

УПОВНОВАЖЕНИЙ ІЗ ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ

провулок Музейний, 12, м. Київ, Україна, 01001, тел. (044) 293-11-79,
e-mail: info@mova-ombudsman.gov.ua, сайт: <https://mova-ombudsman.gov.ua>

№ _____ від _____ 20__ р.

на № _____ від _____ 20__ р.

Голові Комітету Верховної Ради України
з питань організації державної влади,
місцевого самоврядування, регіонального
розвитку та містобудування

Олені Шуляк

вул. Грушевського, буд. 5,
м. Київ, 01008

Шановна пані Олено!

До Уповноваженого із захисту державної мови звернувся голова підкомітету з питань деколонізації у складі Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування Роман Лозинський стосовно позиції Уповноваженого щодо пропозицій Южненського міського голови та Южноукраїнського міського голови переглянути ухвалені рішення комітету про зміни назв відповідно Южне на Південне та Южноукраїнськ на Південноукраїнськ.

Закон України “Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімів” визначає механізм перейменування населених пунктів, назви яких містять символіку російської імперської політики або присвячені особам/подіям, зазначеним в абзаці першому пункту 6 статті 8 цього Закону, а також тих, назви яких не відповідають стандартам державної мови.

На виконання пункту 11 статті 8 Закону, Національна комісія зі стандартів державної мови 30 червня 2023 року оприлюднила на своєму офіційному веб-сайті перелік сіл, селищ, міст, назви яких не відповідають стандартам державної мови, та рекомендації щодо приведення назв таких сіл, селищ, міст у відповідність із стандартами державної мови, затверджений рішенням Національної комісії зі стандартів державної мови 22 червня 2023 року № 230 (в редакції рішення Національної комісії зі стандартів державної мови 30 червня 2023 року № 236).

Пунктом 12 статті 8 Закону органам місцевого самоврядування доручається у шестимісячний строк з дня прийняття на офіційному веб-сайті Національної комісії зі стандартів державної мови переліку передбаченого

UB
Інформація Уповноваженого із захисту державної мови
№2618/03--Вих. від 07.06.2024
Копія: мовит.переліку.5:48
3FAA9288358EC003040000003FC03300B226CA00

пунктом 11 цієї статті, у встановленому законодавством порядку провести консультації з громадськістю та подати з урахуванням рекомендацій Національної комісії зі стандартів державної мови на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо перейменування населених пунктів з метою приведення їх назв у відповідність із стандартами державної мови.

Відповідно до пункту 13 статті 8 Закону, у разі якщо протягом строку, визначеного пунктом 12 цієї статті, відповідні пропозиції не подані до Верховної Ради України, рішення про перейменування населених пунктів, назви яких не відповідають стандартам державної мови, приймається Верховною Радою України на підставі рекомендацій Національної комісії зі стандартів державної мови.

Крім цього, відповідно до пункту 7 статті 8 цього Закону органам місцевого самоврядування доручено у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом у встановленому законодавством порядку провести консультації з громадськістю та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо перейменування населених пунктів, районів, назви яких містять символіку російської імперської політики або присвячені особам/подіям, визначеним пунктом 6 цієї статті.

В свою чергу, відповідно до пункту 8 статті 8 Закону, у разі якщо протягом строку, встановленого пунктом 7 цієї статті, пропозиції щодо перейменування населених пунктів та районів, назви яких містять символіку російської імперської політики або присвячені особам/подіям, визначеним пунктом 6 цієї статті, не подані до Верховної Ради України, відповідне рішення про перейменування таких населених пунктів та районів приймається Верховною Радою України на підставі рекомендацій центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу.

У відповідності до положень частини другої статті 6 Закону експертною комісією Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону було підготовлено фахові висновки, якими визначено, що назви міст Южне та Южноукраїнськ, як такі, що пов'язані з реалізацією російської імперської політики, зокрема її складником – русифікація, відповідно до підпункту «е» пункту 4 частини першої статті 2 Закону, належать до символіки російської імперської політики.

Варто зазначити, що згідно з пунктом 41 частини першої статті 26 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» виключно на пленарних засіданнях сільської, селищної, міської ради приймаються рішення з питань адміністративно-територіального устрою в межах і в порядку, визначених законом.

Відповідно до статті 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

З огляду на те, що пропозиції щодо перейменування населених пунктів Южне та Южноукраїнськ від відповідних органів місцевого самоврядування у встановлені Законом строки не надходили, Комітет, ухвалюючи рішення, керувався рекомендаціями Національної комісії зі стандартів державної мови та

Українського інституту національної пам'яті в порядку, визначеному Законом. Відтак, клопотання міських голів про його перегляд не є обґрунтованими.

Крім того, при ухваленні рішення стосовно нової назви міст Южне та Южноукраїнськ варто звертати увагу на вимоги статті 41 Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної", відповідно до яких географічні назви, а також назви скверів, бульварів, вулиць, провулків, узвозів, проїздів, проспектів, площ, майданів, набережних, мостів та інших об'єктів топоніміки населених пунктів виконуються державною мовою. Назви об'єктів топоніміки не перекладаються іншими мовами, а передаються в офіційних документах, медіа, картографічних, довідкових, енциклопедичних, навчальних та інших виданнях за допомогою літер відповідного алфавіту згідно із звучанням державною мовою.

Враховуючи викладене, поділяю позицію Національної комісії зі стандартів державної мови щодо проблемності зазначення в офіційних документах, медіа, картографічних, довідкових, енциклопедичних, навчальних та інших виданнях за допомогою літер російського алфавіту назв, у разі ухвалення парламентом такого рішення, міст Південноукраїнськ («Пивдэнноукраинск») і Південне («Пивдэннэ»), а також щодо того, що утворювані від них прикметники спричинятимуть небажану омонімію.

З огляду на викладене вище, Уповноважений не підтримує пропозиції Юженського міського голови та Южноукраїнського міського голови щодо запропонованих ними назв Південне та Південноукраїнськ.

Щодо питання про реагування на ймовірні випадки недотримання вимог Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" інформую, що Уповноважений в своїй діяльності керується нормами зазначеного Закону, а також статтями 188-52, 158-53, 244-24 Кодексу України про адміністративні правопорушення, якими визначено відповідальність за порушення норм цього Закону. У випадку, якщо до Уповноваженого надійде скарга, в якій обґрунтовано факти порушення вимог Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної", реагування на таку скаргу буде відбуватись з урахуванням вимог зазначеного Закону, а також Кодексу України про адміністративні правопорушення.

**З повагою
Уповноважений із захисту
державної мови**

Тарас КРЕМІНЬ